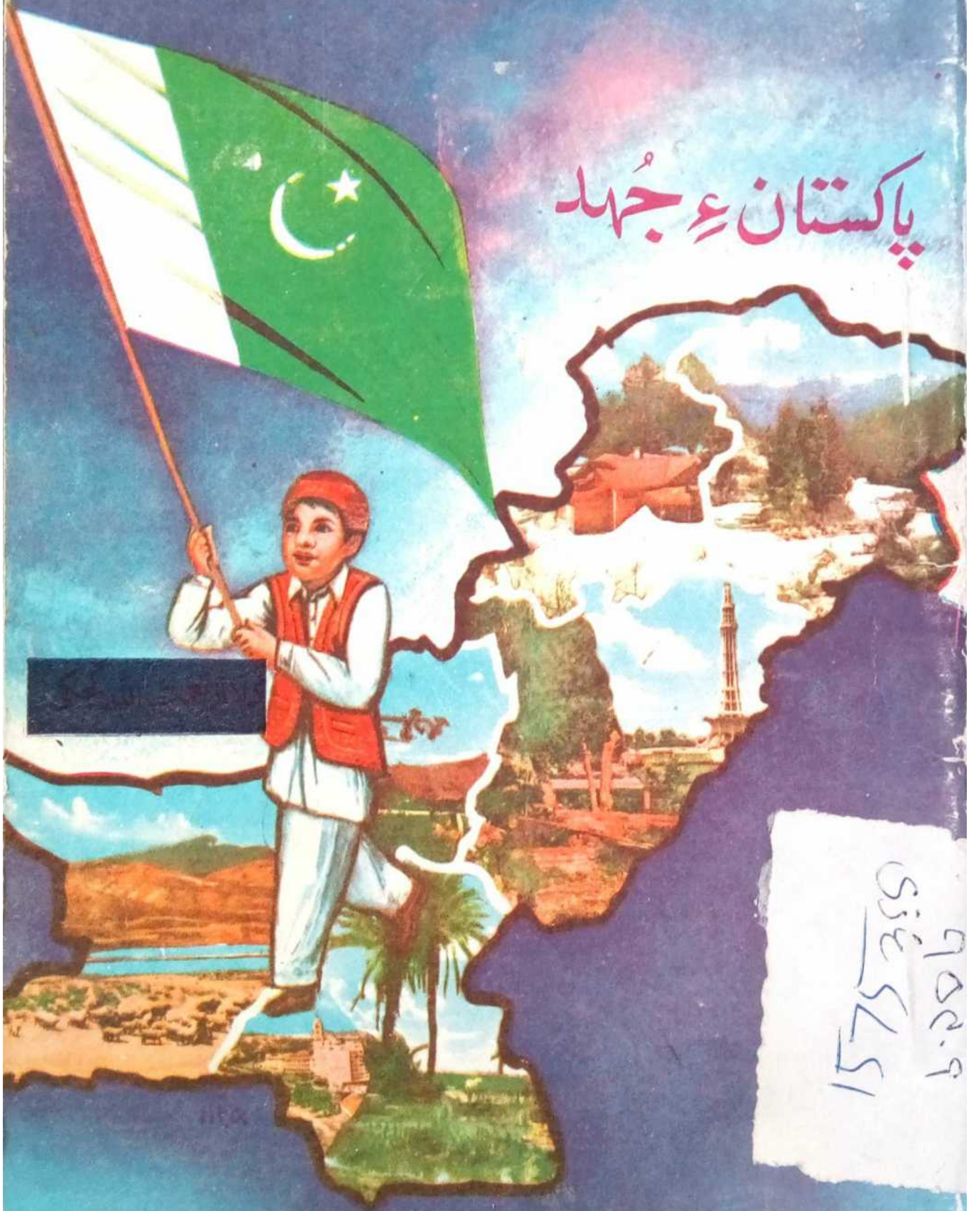
عزیز محمدؐ بگٹی

پاکستان ءِ جُہد

قلات پبلشرز ، کوئٹہ

"پاکستان ءِ جُہد"

نوشتہ کنوخ

عزیز محمد بگٹی، ایم۔ اے

قلات پبلشرز کوئٹہ

سال اشاعت ۱۹۸۰ء
تعداد ایک ہزار
قیمت ۳/۰۰ روپے

طابع

قلات پریس، رستم جی لین، جناح روڈ، کوئٹہ

پاکستان ءِ جُہد (پجّھار)

مئے ڈیہہ ءَ پہ مچکانی زانتی رودینگ ءُ گِرد ءِ سنبھینگ ءَ کتاوانی ٹِنگ کنگ ءِ کار ءَ باز کم مارگ بوتگ۔ پہ چکانی پڑھگ وزانت ءِ دیما برگ ءِ شوق ءِ ودینگ ءَ دلجمیں جہدے لے ورگت ءِ ٹِنگ کاری ءَ پر اصل نہ بیتہ۔ یتابتایں کساں ہمے انگس لہتیں کتاب ونشر لہتیں شنکاری بنجاہاں درآنگ بیتگنت۔ پر ہمے انگس کتاباں چکانی زیکرو زانت ءِ سند ءِ لحاظ ءَ گِر ءَ نہ کتہ۔ ثرہ گوستگیں کردے سالاں لہتیں ادارہ چکانی کتاب ٹِنگ کنگ ءِ پلو ءَ خاص دلگوشی بیتگنت پہ کہ "نیشنل بک فاؤنڈیشن"۔ اے ادارہ ءِ بازیں کتاب جانیں قدر ءِ نگاہ ءِ گوں چارگ بنت ادچکانی لبزانک ءِ مزنیں گہاتی ءِ بھیگ بیت۔

"نیشنل بک کونسل" ءَ چکانی میاں استمانی سال ۱۹۷۹ء ءِ مُدّ ءَ چکانی کتابانی کرمقابلہ ئے کتہ، ہمے کار ءَ چکانی باروا کتاب لکھوخ ورد وبند ددکان مزنیں اکیں وددلی ئے داثہ۔ ہمے زنگیں کار چکانی بارد ءَ شتریں کتابانی لکھگ وٹِنگ کنگ ءَ پہ جوانیں گام گیجانی سوب انت ادچکانی ٹڑھگ ودتی معلوم داریاں گیش کنگ ودّدینگ ءَ پہ دسیلہ انت۔

ہمے مقابلہاں ہماکتاب کرانعام ءِ حقدار لیکھگ بیتگنت، آنہاں ثرہ یکے "پاکستان ءِ جہد" انت کرماں بلوچی ءَ بنتگ بیتہ ادعزیز بگٹی نغواری ءِ آسر انت۔ عزیز بگٹی، بلوچستان یونیورسٹی (بلوچستان زانت جاہ) ءَ ماں سیاسیات ءِ شعبہ ءَ اسسٹنٹ پروفیسر انت۔ تاریخ، سیاسیات وسماجیات (راجی زند ءِ علم) ءِ بارد ءَ آئی زانت گیش انت۔ بلوچی تردت آئی دتی زبان انت پر اردو ءَ رِد ابجوانی ءَ دستا انت۔ اے لوک ثرہ ہما بشتانکاں سہرا بیت کرگوستگیں بازیں سالاں بتابتایں تاکانی ٹِنگ بیتہ دمردماں آنہاں پڑھتہ۔ اے بشتانکانی زبان دیپرا ءَ لکھوخ ءِ یکّائی، دتی دلی لوکاں درشان کنگ ءِ بھیر، زانت شیبس ادحقیقت پسندی ءِ حیال کنگ ءَ ڈسنت۔ مُردم عزیز بگٹی ءِ پکر ءِ سلیمگا و آئی دتی حیالاں سہرا کنگ ءِ قابلیت ءَ ثرہ دلجمع بیت وآئی لوک دل ءَ ہند کننت۔

عزیز مگسی ءِ قلم ءَ اردو و بلوچی ردا ہمک ءِ باز جُہلا نکیاں گوں ہنرکاری ءَ دتی کمالاں دَرشتہ۔ پردانی قلمکاری ءِ بازیں شانیگان دیراہیں جگہ آئی ہنرکاری ءَ پہ پیل انت۔

اے کتاب کراہنی بار دءَ ٹوک بیگا انت ، پاکستان ءِ جہد ءِ گونڈیں پیرائے کرائیشی ءَ چکانی زانتی سند ، انسانی نفسیات ، دلوزانی مدّی ءِ دڑ ءَ رددبند دیگ بیتہ ۔ برصغیر ءَ مسلمانانی آیگ ، انگریزانی اے ڈیہہ ءَ پیر جنگ ددتی واک ءَ برجا دارگ ، اَجوئی ءِ چن دلاپنج ، دو قومی نظریہ ، سرسید ءِ خدمت ، اکثریت ءِ اُرد سکیانی پیدا کنگ ، بنگال ءِ بہربنگ او آئی تنسیخ ، منٹو مارلے ءِ ریفارم او آئی اسر مسلم لیگ ءِ اڈ گرگ ، لکھنو ءِ منگ نامہ تا خلافت ءِ جہنگ ، سائمن کمیشن ، قائداعظم ءِ چارڑدہ نکتہ ، علامہ اقبال ءِ ماں الہ آباد ءَ گشتانک ، قرارداد پاکستان (پاکستان ءِ فیصلہ نامہ) ، ۱۹۴۲ء ءِ سول نافرمانی ، کیبنٹ مشن ، عبوری حکومت ، برصغیر ءِ اَجوئی و پاکستان ءِ ٹہگ ، چوگوش کہ پاکستان ءِ جنگ ءِ پس منظر ءُ جہد ءِ بیرا باز جوانیں ڈولے ءَ پہ جلوہ ناکی پیش کنگ بیتہ ، ہمے رنگ ءَ کہ بلوچیں چکانی مغز ءِ چک ءَ بار دِ مربیت او تاریخ ءِ حقیقت زِہ بند گرفت ۔

عزیز مگسی اردو و بلوچی ءِ نوک سنبھر دکیں ہمے رنگیں سلوکیں لبزانتے کہ ژہ آئی ءَ شیریں فشانکانی رد میت باز اِنت ۔ آں تاریخ ، سیاست ، عمرانیات او لبزانتی پڑ ءَ ڈولداریں کاراں تسر کت کنت والے ڈولی ءَ ژہ دتی زانتی ذمہ داریاں دِ تراگیشینت کنت ۔

ع اللہ کرے زورِ قلم اور زیادہ ،
(حدا کنت آئی قلم ءِ زور گیشتر بات)

(پروفیسر خلیل صدیقی)

گوئنڈرین تاریخ

بر صغیر پاک د ہند ئے تہا مسلمان محمد بن قاسم ئے سروکی ٹی شہ مکران او سندھ ئے تک ٹی پترتمگنت ۔ پدا مسلمان ننشتگنت برصغیر ئے ہر کنڈ او علقہ آن قوضہ کنان ٹی ہندوستان ئے سرا مسلمان آن داں پیلہ این یک ہزار سال ٹی حاکمی کتہ ۔ تاں ہبدٰمی صدی ٹی مسلمان آنی حاکمی زور آنی سرا اش ۔ پہ ہثردمی صدی ئے بنا بنیگ ٹی گوں اواری ئے یک دم مسلمان آنی زوال بنا بیثہ ۔

یورپ ئے بازیں ملک آنی واپاری ڈل ہندوستان

ءَ واپار ءِ حاطرا آتکگنت ۔ ہندوستان ءِ نگیگ او ناوڑیں حال وڑ ءَ سوب ءَ آہانی دل ءِ تہا لے ملک ءِ سرا دتی حاکمی قائم کنگ ءِ حیال اتکگ ۔

برصغیر ءِ سرا فرنگی آنی قوضہ

برصغیر ءِ سرا دتی حاکمی قائم کنگ ءِ حیال ءِ پدا یورپ ءِ ملک آنی مزنیں واپاری ڈل آنی نیام ءَ جنگ او جھیڑہ بنا بیتگنت ۔ ہمشتی تہا نیرٹ فرنگی آنی واپاری ڈل ایسٹ انڈیا کمپنی شہ دگر نسجہ ایں ۔ ڈل آں سک بیتہ ۔ او ہندوستان ءِ حاکمی ہمے ڈل ءِ دستہ اتکگ ۔

برصغیر ءِ مخلوق ءَ مں ۱۸۵۷ء ءَ پہ دتی آجوئی ءَ گڈ تری جنگ مڑتہ ۔ پر ہمے جنگ بے سوب بیتہ برصغیر ءِ تہا مسلمان آنی بادشاہی پیلہ ای ءَ ختم بیتہ پد پڑی مغل بادشاہ بہادر شاہ ظفر کہ مسلمان

آنی گڈی نام ءَ بادشاہ اث ۔ تیز کنگ بیثہ او
آئیءَ را رنگون ءَ دیم دیئگ بیثہ ۔

آ جوئی ءَ ہمے بے سوب ایں جنگ ءَ رند
ہندوستان فرنگی آنی پیثرا آتکہ ۔ او فرنگستان ءَ حکومت
ءَ ہنی واپاری ڈل ایسٹ انڈیا کمپنی ءَ ھنذا ہندوستان
ءَ حکومت وتی دستہ گپتہ ۔ ہنچوں ہندوستان ءَ سرا
مسلمان آنی درازیں راج ھلاس بیثہ او ایدا فرنگی آنی
حاکمی قائم بیثہ ۔

آجوئی ءَ سیاسی جہد

سلہ بندیں مڑائی ءَ بے سوب بئیگ ءَ رند نی
بر صغیر پاک و ہند ءَ اولس ءَ آجوئی گرگ ءَ
حاطرا سیاسی جہد و کوشست بنا کنگنت ۔ سیاسی ڈل
جوڑ کنگ بنگنت ۔ تنکہ ہمشانی ذریعہ ءَ پہ وت او
وتی ڈیہہ ءَ آجوئی گرگ بہ بیت ۔ ہمے ردا قائم

بیوخیں اوّلی سیاسی ڈل انڈین نیشنل کانگریس ات ۔ پر
ہمشی تہا گیشتری ءَ بقال اَنت ۔ ہماکہ مسلمان آں
پہ وت یک جتائیں سیاسی ڈل ئے مسلم لیگ ءِ نام
ءَ قائم کتہ ۔ رندا ہندوستان ءَ مسلمان آں ہمے
ڈل ءِ بیرک ءِ چیرا دتی آجوئی ءِ جہد ھلاتینتہ او
پہ دت یک جتائیں ملک ئے پاکستان ءِ نام ءَ
حاصل کتہ ۔

دو قوم ءِ نظریہ

فرنگی آں شہ پیشا ہندوستان ءِ سرا مسلمان آنی
حاکمی ات ۔ فرنگی آں ملک ءِ حکومت شہ مسلمان آنی
دست ءَ گپتگت ہماکہ آھاں مسلمان آنی سرا بیسہ و باور
نہ ات ۔ مسلمان آنی دل ءِ تہا دے ہمے کدر ات
کہ مے حکومت فرنگی آں پھلتہ ۔ ہماکہ آھاں دت ءَ
راشہ فرنگی او آھانی راجی رھبنداں دیر او نویکلا داشتہ

دوہمی پلوا ہندوستان ءِ بقال آں تژاہسے مہل ءَ فائدگ
زرٹتہ ۔ آھاں فرنگی آنی حاکمی ءَ دہش آھت گوشتہ
پر چیکہ پہ آداں لے حاکم آنی بدل بٹیگ ات ادشہ
نوخیں حاکم آں آھاں گیشتر فائدگ زرٹت کت ۔ ہنچوں
آں گوں فرنگی حکومت ءَ نزیخ بتیگنت ۔ آدانی علم
حاصل کتہ ۔ آنَ نوکری گپتگنت ۔ چوں آں ہروڑ ءَ دیما
روان بتیگنت ۔ ہندوستان ءِ تہا جوڑ بیوخیں سری سیاسی
ڈل وسے ہمشانی ات ۔

مسلمان آنی لہتیں سرورک ہسے حال وڑ آن ءَ گوں
دلپدردی گندگ ءَ اتنت ۔ آھاں ترُس ات کہ ہنچوں
مسلمان یک بہ پدا مانتنت پدا آھانی سرا بقال آنی حکومت
بی ۔ ہسے حیال ءِ مستریں ورشا نورخ سر سیّد احمد
خان ات ۔

سر سیّد ءَ لوٹتگ کہ مسلمان انگریزی علم حاصل
بہ کننت تنکہ آں وسے فرنگی آنی انتظامی او واپاری ادارہ

اَنی تہا نوکری گپت بہ کننت ۔ ہمے مقصد ءِ حاطرا
آئی ءَ پہ مسلمان آں من علی گڑھ ءِ یک کالجے
قائم کتہ ۔

سر سید ءَ اے پد ھرائی ہم کتہ کہ ہندوستان
یک قومے ءِ ڈیہہ نیں ۔ ایدا بقال او مسلمان یک
دو جتا او نوکیلائیں قوم انت کہ اشانی مذہب، رسم،
دود ربیدگ تاریخ، راجی، رھبند او ورگ چرگ جتا
انت ۔ ہماکہ اشان ءَ یک قوم گشت نہ بی ۔ اے دو
جتائیں قوم انت ۔ سر سید ءَ مسلمان آن ءَ چہ کانگریس
ءَ اوار بیگ ءَ داشتہ ہمے بزاں دو قوم ءِ بن
حشت ات ۔

بقال آں گوں فرنگی حکومت ءَ دست کمی کتہ ہماکہ
آھاں انگریزی وانگ حاصل کتہ او سرکاری نوکری گپتگنت
واپار ءِ سرا آوانی قبضہ ات ۔ دو ہمی نیمگا مسلمان آں
وت ءَ را شہ نوضیں حاکم او آوانی ہر شئے ءَ جتا

داشتا او ، ہنچوں آں باز پدی سر اَتنگنت ۔ نی آواں دلیتہ
کہ ماہر تک و پہناد ءَ پد منتگوں ۔ نی اغہ ما ایکیں قومے
ءِ حیثیت ءَ وتی حق آن ءَ گرادں تہ ما دیا شت
کنوں ۔ شہ ہمیدا بجتائیں قوم او وطن ءِ حیال سہرا بیتہ
نی ما رند ءِ حال ور آنی باردا درشانی کنوں ۔

بنگال ءِ بہر

بنگال ءَ صوبہ رقبہ او آباتی ءِ لحاظ ءَ باز مزنین
صوبہ ات ۔ اشی رقبہ کساس یک لکھ د نود ہزار مربع
میل ات او آباتی ہپت د نیم کروڑ ات ۔ ہماکہ ہمے
صوبہ ءِ انتظام ءِ ھلائینگ ءَ پہ باز مشکل کپگ ءَ
ات ۔ ہمے صوبہ ءِ انتظام ءَ راگہتر کنگ ءِ حاطرا
فرنگی حاکم آں اشی ءَ راس ۱۹۰۵ء ءَ دو صوبہ
آنی تہا بہر کتہ ۔ نی روش آسانی بنگال ءِ تہا مسلمان
آنی گیشتری ات ۔

اداریں بنگال ئے تہا بقال آنی سیاسی او مالی بُرز
دستی اٹ ۔ بنگال صوبہ ئے دو ھند ئٹ بہر بنیگ ئٹ
گوں ردکش آسانی بنگال صوبہ پیلو ای ئے مسلمان آنی
دست ئٹ اَتکر او ہنچوں ہمے نوخیں صوبہ نا کلکتہ
ئے بقال آنی ہر وڑیں برز دستی او لٹ و پل ئٹ
آزات بنیرہ ۔ ہماکہ بقال آں بنگال ئے بہر ئے بر
خلاف مزنیں چن و لاپخ ئے بنا کتہ او نیٹ بنگال
ئے رامں سنہ ۱۹۱۱ء ئٹ پدا یک صوبہ ئے کنگ بنیرہ ۔

شملہ ڈول سنہ ۱۹۰۶ء

مسلمان دانیکہ ہندوستان ئے سیاست ئٹ ترا کرڈد
انتت بنگال ئے بہر ئے خلاف بقال آنی جھیڑہ و
مڑائی ئٹ رند مسلمان سروک آں حیال اَتکر کہ
مسلمان ئے حق آنی رکھنگ ئٹ پہ مسلمان آنی جوریں
صلاح و شوَر الہی انت ۔ ہمے روا مسلمان سروک آنی

یک ڈلے ءَ سر آغا خان ءِ سروکی ءَ مں ۱۹۰۶ء
ءِ گوں واسشرے لارڈ منٹو ءَ نند و نیاز کتہ
او آئی دیما مسلمان آئی سیاسی مالی او راجی فایدگ
آئی رکھینگ ءِ حاطرا اے لوٹ پیش کتگنت۔
۹۔ سیاسی ادارہ آئی باسک آں پہ گشئیں کاری ءِ
چوشئیں وڑ کار مرز کنگ بہ بیت کہ مسلمان وتی
باسک آں وت گشئیں کننت۔ بزاں پہ مسلمان آں
جتائیں گشئیں کاری کنائینگ بہ بیت۔
ب۔ قانون ساز دیوان ءِ تہا مسلمان آئی
یکو ودینگ بہ بیت۔
ج۔ سرائیں نوکری آئی تہا مسلمان آن ءَ وتی آباتی
ءِ حساب ءَ ھند دیگ بہ بیت۔
د۔ یونیورسٹی آئی تہا مسلمان آں پہ جتائیں کوڑ مقرر
کنگ بہ بیت او یک مسلمان یونیورسٹی ءِ جوڑ کنگ
ءَ پہ کمک دئیگ بہ بیت۔

لارڈ منٹو ءَ ہمے لوٹ آنی سرا سر جیں گند و
چار ءِ وعدہ کتہ او دہدیگہ مں ۱۹۰۹ سنہ ءَ منٹو
مارلے اصلاحات کنگ بیتگنت تہ پہ مسلمان آں
جتائیں گیش کاری منگ بیتہ۔ ہمے بزاں مسلمان آں
یک جتائیں قوم منگ ءِ اولی حشت ات۔

مسلم لیگ ءِ جوڑ بیئگ ۱۹۰۶ سنہ

شملہ ڈل ءِ سروک آں گوں لارڈ منٹو ءَ نند
و نیاد ءَ رند ہموزا مسلمان آنی یک سیاسی ڈلے
قائم کنگ ءِ باروا صلاح و شئور کتگنت۔ او اسے
فیصلہ بیتہ کہ مں دیمی دسمبر ءَ بیوخیں مسلم دانگی دلیوان
ءِ دہد ءَ مسلمان سروک آنی یک دلیوان ئے
لوٹائینگ بہ بیت او ہمشئی تہا مسلمان آنی سیاسی ڈل
ءِ جار جنگ بہ بیت۔ او ہمے ڈل ءِ مقصد و
یکہ سہرا کنگ بہ بنت۔ ہمے دلیوان ءِ مں ۳۰ دسمبر

سنہ ۱۹۰۶ء اِر ئے لوٹائینگ ءِ فیصلہ بیتہ ۔

ہمے اجلاسس مِں ڈھاکہ ئے بیتہ او ہمشی تہا مسلمان آنی نا مدارین سردک پوکہ سر آغا خاں مولانا محمد علی جوہر، نواب سلیم اللہ خان ، راجہ محمود آباد، نواب وقار الملک ، مولانا ظفر علی خان او حکیم محمد اجمل ات انت ۔ بہر گپتہ ۔ دیوان ءِ پاگواڑ ہی نواب وقار الملک ئے کتہ ۔

آئی ئے وتی گشتانک ءِ تہا گشتہ کہ اغہ بانگہ انگریز شہ ہندوستان ئے در بہ رونت تہ ہمے صورت ئے بقال مارءِ وتی میٹھ بوڑ کنت ۔ ہمہ دختہ کرے اُں جال بی ۔ آئی سیال دے تر سینوخ انت ۔ ہمے حاطرا یہ مالک پوشیں سیاسی ڈلے قائم کنگ المی انت کہ آں مسلمان آنی فائیدگ او حق آں ئے رکھیت دیوان ءِ تہا مسلمان آنی یک سیاسی ڈل قائم کنگ ءِ فیصلہ کنگ بیتہ ۔ کہ آئی نام آل انڈیا

مسلم لیگ ایر کنگ بیت ۔ ہمے ڈل ءِ مقصد او
لیکھ اے ۔ پیشدارگ بیتگنت ۔

(۱) ہندوستان ءِ مسلمان آنی تہا فرنگی
حکومت ءَ پہ وفاداری ءِ حیال و جذوا پیدا
کنگ او اغ حکومت ءِ باروا آوانی دل ءَ
بدگمانی ودی بیت تہ آئیءَ ءَ را دیر کنگ۔

(۲) مسلمان آنی سیاسی نف و فایدگان ءَ
رکھینگ او آوانی گذر او لوٹ آن حکومت ءِ
دیما پیش کنگ ۔

(۳) مسلم لیگ ءِ مقصد و لیکھہ آں نخصان
پجائینگ ءَ ابید گوں دو ہمی ڈل و ٹولی آں
تفاق او یکوئی پیدا کنگ ۔

ہمے دلیوان ءَ بنگال ءِ بہر ءَ را پہ مسلمان آں
فایدگ مند گوشتہ او اشی مخالفت کنوخ آنی
ایراد گپتہ ۔

ہمے دیوان اے تہا مسلم لیگ اے دستور جوڑ کنگ
ءَ پہ یک کمیٹی اے جوڑ کنگ بیتہ۔ کمیٹی اے تہا ہر
صوبہ اے مسلمان سردک ادار کنگ بتیگنت او اے
فیصلہ بیتہ کہ ہمے کمیٹی اے جوڑ کتگیں دستور ءَ دہمی دیوان
اے تہا گند و چار کنگ بہ بیت۔

ہمے کمیٹی اے جوڑ کتگیں دستور اے سرا گند و چار مسلم
لیگ اے دہمی اجلاس بیتہ کہ آں ۳۰،۳۱ دسمبر ۱۹۰۷ء
ءَ مس کراچی ءَ بیتہ۔ دو روش اے بحث و تران ءَ
انداشتی ءَ را منظور کنگ بیتہ۔

سر آغا خان ءَ را مسلم لیگ اے صدر گیش کنگ
بیتہ۔ ہنچوں مسلمان آنی یک سیاسی ڈلے قائم بیتہ
کہ ہمیشی ءَ اندا آجوئی اے جہد ءَ تہا بہر گپتہ۔

۱۹۱۶ء اے لکھنو منگ نامہ

لکھنو منگ نامہ ءَ برصغیر اے تاریخ اے تہا مزنیں

اہمیت است ایں۔ پر چیکہ ہمے بقال و مسلمان آنی
یکوئی ءَ پہ یک ستریں جہدے ات۔ ہمے منگ
نامہ ءِ سود ءَ اولی دار مسلم لیگ او کانگریس ءَ
ادار بیو فرنگی آنی برخلاف جہد د کوشست بنا کتہ ہمے
تفاق ءِ سوب ءَ انگریز ءَ ہندوستان ءِ مخلوق ءَ
را بازیں سیاسی حق دئیگ کپتگنت۔

لکھنو منگ نامہ ءِ بنیگ ءِ روا قائداعظم محمد علی
جناح ءَ باز جہد کتہ آئی حیال ات کہ اگہ ہندو او
مسلمان ادار بنت او پہ وتی سیاسی حق آنی گرگ ءَ
جہد بہ کننت تہ آوانی سوب المی انت۔

ہمے یکوئی حاصل کنگ ءِ ماطرا ١٩١٥ء ءَ کانگریس
او مسلم لیگ ءِ دیوان من بمبئی ءَ بیتگنت ہمے دیوان
ءِ تہا قائد اعظم محمد علی جناح ءَ اے صلاح پیش
کتہ کہ مسلم لیگ او کانگریس ادار بنت یک ہنچوشیں
سکیم اے جوڑ بہ کننت کہ آئی تہا مسلمان آنی گزر او

لوٹ اُن ءِ پیلہ اَنگا بیت او پدا ہمے رپورٹ ءِ
را ہندوستان ءِ اُوسس ءِ ھوبن لوٹ ءِ جادر ءِ
حکومت ءِ دیا پلیش کنگ بیت ہمے حلارءِ ءِ
راہنگ بلیتہ ۔

دیمی سال بزاں ١٩١٦ء ءِ دسمبر ءِ ماہ ءِ مسلم
لیگ او کانگریس ءِ دیوان من لکھنو ءِ لوٹانینگ
تبلیگنت ءِ ہنکہ مسلم لیگ او کانگریس ءِ ہمے سکیم ءِ
ردا جوڑ کنگیں کمیٹی آئی منصوبہ ءِ رضا دئیگ بہ بیت
مسلم لیگ ءِ دتی ١٢ر دسمبر ١٩١٦ء ءِ دیوان ءِ
تہا ہملتی رضا داتہ ۔ کانگریس ءِ ہم دتی ہمے ساگی
ایں لکھنو دایوان ءِ تہا من ٢٦ر دسمبر ١٩١٦ء ءِ ہمے
اسکیم ءِ را منظور کتہ ۔ ہمے اسکیم رند ءِ لکھنو پیکیٹ
ءِ نام ءِ مہشر بلیتہ ۔ اشی ءِ خاصیں ٹوک اِش اَنت

(١) مسلمان آئی حق آئی رکھگ ءِ حاطرا آداں
ءِ بتنایش گشتیں کاری ءِ حق دئیگ بہ بیت۔ آدانی

نمائندہ ہی من پنجاب ءِ اسمبلی ءَ ۵۰ فی صد ، من
بنگال ءِ اسمبلی ءَ ۴۰ فی صد ۔ یو ۔ پی ءَ ۳۰
فی صد ۔ بمبی ءَ ۲۳ فی صد ۔ بہار ءَ ۲۵ فی صد
او پنچو دگر صوبہ آں ۔
(۲) ہر صوبہ ءِ گورنر ءِ مشیر آنی دیوان ءِ کم
تاں کم نیم باسک آں قانون ساز اسمبلی ءِ گشیں
تنگیں ہندوستانی باسک آں در چنگ بنت ۔
ہمے پیکیٹ ءِ کلاں شر مستریں جبر اُش ات کہ
ہمیشی روا کانگریس ءَ مسلمان آں پہ جتائیں گشیں
کاری ءِ حق ءَ را منتگ ۔

خلافت ءِ تحریک

سری عالمی جنگ ءِ تہا ترکی ءَ فرنگی آنی خلاف
جہاد ءِ جار جتہ ہندوستان ہماں وہداں فرنگی راج
ءِ بیشرا ات ۔ اشی وسیلہ او مردم آن ءَ ہم

فرنگی آں پہ وت کار مرز کپتہ ۔ ہندوستان رے فوج
ءَ را کر آنی ءِ تہا مسلمان آنی گیشتریں یکھے ات
ہمے جنگ رے تہا ترک آنی بر خلاف مڑائینگ بیتہ
ترکی رے خلیفہ بزانہ سمجہ ایں اسلامی گیدی رے خلیفہ
زانگ بیتا ۔ جنگ رے تہا ترکی رے پروسش ءَ رند
لے ترس پیدا بیتہ ۔ کہ فرنگی خلیفہ یا خلافت ءَ رانحصان
مہ دینت ۔ ہندوستان رے مسلمان آنی دل ترکی اد مسلمان
خلیفہ رے پلوا آنت ۔ ہماکر جنگ رے ھلاسی ءَ رند ہندوستان
رے مسلمان آں پہ خلافت رے رکھینگ ءَ یک مزنیں
جنز د لاپنج سے بنا کتہ ۔ مسلمان آں ہندوستان رے تہا
ہوشیں جہد د جوزہ رے پیدا کتہ کہ پیسرا ہنچوں کس ءَ
نہ کتگت ۔

خلافت کانفرنس رے بیرک رے شیرا خلافت تحریک
جُز بینگ بیتہ ۔ مولانا محمد علی جوہر ادر آنی برات
مولانا شوکت علی ءَ ہمے تحریک ءَ درگت رے

مزنیں نامے کثنگ ۔ مہاتما گاندھی ءِ سردکی ءَ کانگریس ءَ ہم ہمے تحریک ءِ تہا بہر گیتہ ۔ رندا مصطفےٰ کمال اتاترک ءَ وت خلافت ءِ خاتمہ کثنگ بلے خلافت تحریک ءِ روا مسلمان آنی تہا کہ ہماں جم د جوش پیدا کتہ ہمے رند تر ءَ پہ پاکستان ءِ جہد ءَ باز سوب مند ثابت بیثہ ۔

قائدِ اعظم ءِ چارده نکات

ہندوستان ءِ سیاسی ڈل آنی سکیں لوٹ ءِ روا برطانیہ ءِ حکومت ہند ءِ اوِلس ءَ را سیاسی رعائیت آنی دئیگ ءَ پہ یک کمیشن ءِ جوڑ کنگ ءَ پہ لاچار بیتہ ۔ اشی سروک سرجان سائمن ءَ را مقرر کنگ بیتہ ۔ ہمے کمیشن ءَ را سائمن کمیشن گشنگ بیت ۔ ہندوستان ءِ مخلوق ءَ را توار پر جنگ بیتہ کہ ہمے کمیشن ءِ دیما وتی صلاح او سوج آن ءَ

پیش بہ کننت ۔ پر چیکہ ہمے کمیشن ءِ تہا بر صغیر
ءِ ہیچ باسکے اوار نہ ات ۔ ہماکہ ہندوستان ءِ
سجہ ایں مستریں سیاسی ڈل آں ہمشی ءِ بائیکاٹ کتہ
ہمے نیام ءَ مسلم لیگ ءَ اے کوشست کتگنت
کہ ملک ءِ سجہ ایں سیاسی ڈل یک ہنچوشیں فارمولا
ءِ سرا ام صلاح بہ بنت کہ آں حکومت ءِ دیما
اواری ءَ پیش کنگ بہ بنیت ۔ پر سیاسی ڈل ناتپاکی
ءِ سوب ءَ سوب مند نہ بئیگ ءَ تننت ہمے روا
قائد اعظم ءَ وت یک کوشست ءِ کنگ ہمے آئی
ءِ ہماں چاردہ نکات اتنت کہ آئی ءَ مارچ
سنہ ۱۹۲۹ء ءِ دہلی ءِ دیوان ءِ دیما پیش کتگنت ۔ آوانی
پھیرا اشنت ۔

(۱) ہندوستان ءِ دستور وفاقی ڈر ءِ بہ بیت ۔
(۲) ہر صوبہ ءَ پیلہ ای ءَ وت مختیاری دئیگ
بہ بیت ۔

(۳) قانون جوڑ کنگی مجلس آنی تہا ہر صوبہ ءِ اقلیت آں شرّیں نمائندگی دئیگ بہ بیت او ہچ صوبہ ءِ تہا اکثریت ءَ را اقلیت ءِ تہا بدل کنگ مہ بیت۔

(۴) قومی اسمبلی ءِ تہا مسلمان آں کم تاں کم سہ یک ھند دئیگ بہ بنیت۔

(۵) ہر گل ءَ را بجتائیں گشیں کاری ءِ حق حاصل بہ بیت بلے اغہ یک گل اے لوٹیت تہ آں پہ وت آدایں گشیں کاری ڈڑو بیم ءَ دتی کت کنت۔

(۶) سرحد، پنجاب او بنگال ءِ صوبہ آنی تہا ہچ بر پوشیں بدلی آرگ مہ بیت کہ چہ آئی ءَ صوبہ آنی مسلمان گیشتری ءِ سرا اثر پکیبیت۔

(۷) ہر گل ءَ را مذہب، دود ورسم، رد و بند او

دانگ ءِ آزاتی بہ بیت ۔

(۸) قانون ساز مجلس او دگہ گشیں بتگیں ادارہ آنی تہا ہچ گل ءِ باروا پوشیں قانون یا صلاح ءِ رضا دئیگ مہ بیت کہ آئ ءِ تعلق دارد کیں گل ءِ سِہ چارک مخالفت بہ کنت ۔

(۹) سندھ ءَ را شہ بمبئی ءَ جتا کنگ او نویکلائیں صوبہ ءِ جوڑ کنگ بہ بیت ۔

(۱۰) دگہ صوبہ آنی وڑ ءَ سرحد او بلوچستان ءِ صوبہ آنی تہا ہم اصلاحات نافذ کنگ بہ بنت

(۱۱) غیر مسلم آنی ڈول ءَ مسلمان آں دے سیول نوکری او انتظامیہ ءِ تہا آہانی لیاقت ءِ روا منا سوبیں بہر دئیگ بہ بیت ۔

(۱۲) دستور ءِ تہا مسلمان آنی دود ربیدگ دانگ ، زدان ، نوشتنگ او اسلامی ادارہ آنی دیمرئ د رکھین ءِ ضمانت دئیگ بہ بیت ۔

(۱۳) مرکز او صوبہ آنی تہا ہیچ چوشیں کابینہ ئے
جوڑ کنگ مہ بیت کہ آنی تہا مسلمان وزیر
آنی یکو شہ یک سہ یک ئے کم بیت ۔

(۱۴) ہندوستان وفاقی ئے تہا اوار سجہ ایں
صوبہ او ریاست آنی رضا۔ ئے ابید مرکزی اسمبلی
دستور ئے تہا اول بدل مہ کنت ۔

اشان ئے کانگریس ئے رد کتہ ۔ پرچیکہ کانگریس ئے
نزد ئے اشانی تہا پہ مسلمان آں سک باز سیاسی حق
لوٹگ بتگنت ۔ پر شہ ہمے رد کنگ ئے مسلمان
آں زانتگ کہ کانگریس مسلمان آنی پارہ ہیچ سیاسی
حق ئے منگ ئے پہ تیار نیں ہماکہ بازیں مسلمان
سروک شہ کانگریس ئے گڑد بتگنت ۔

علامہ اقبال ئے الہ آباد ئے خطبہ

۲۹ دسمبر ۱۹۳۰ئ ئے مسلم لیگ ئے سالگی دیوان

س الہ آباد ءَ بیتہ ۔ ہمے دیوان ءِ یا گواجہی
علامہ اقبال ءَ کتہ ۔ ہمے دیوان ءِ تہا علامہ اقبال
ءِ صدارتی خطبہ ءَ یک تاریخی حیثیت ءِ حاصل بیتہ
پر چیکہ دتی ہمے گشتانک ءِ تہا آئی ءَ بر صغیر
ءِ بہر کنگ او پہ مسلمان آں تک جتابیں آزاتیں
ڈیہ ءِ لوٹ پیش کتہ کہ آئی تہا مسلمان دتی زند
او راج ءِ دیمری ءَ یہ کار کت بہ کن انت او
مسلمان شہ فرنگی او ہندو آئی جور ءَ آجو بہ بنت۔
آئی ءَ دتی گشتانک ءِ تہا گشتہ کہ ہندوستان
ءِ تہا بازیں قوم دسم انت ۔ او ہمے سجہ ایں قوم
آئی زوان ، مذہب او دود د ربیدگ شہ یک دو ہمی
ءَ کرڈد انت ۔ ہماکہ مسلمان آئی لے لوٹ راست
ایں کہ ہندوستان ءِ اندرا یک اسلامی ڈیہہ ءِ جوڑ
کنگ یہ بیت کہ آئی تہا مسلمان گیشتری ءِ علاقہ
اوار بنت ۔

وتی ہمے گشتانگ ءِ تہا کہ علامہ اقبال ءَ ہمان
ڈوک سہرا کتہ۔ ہمے ڑیت سجہ ایں مسلمان آنی لوٹ
بیتہ او ہمے لوٹ ۲۳، مارچ ۱۹۴۰ء ءَ قرار داد لاہور
ءِ وڑ ءَ دیما آتکہ کہ ہمشی ءَ پاکستان قرار داد ءِ نام
گپتہ۔ او ہپت سال ءَ اند ہمے لوٹ یک حقیقت
ءِ جوڑ بیتہ۔

قرار دادِ پاکستان

۱۹۳۵ء ءِ ایکٹ ءِ نافذ بیگ ءَ رند ہمشی
شیرا کہ گشیں کاری بنگینت تہ ہمشانی تہا سجہ ایں صوبہ
آں کانگریس ءَ سوب کتنگ او مسلم لیگ ءَ ہر
ھند ءَ پرورش وارتگ۔

ہمے سوب ءَ رند مں ۱۹۳۷ء ءَ ہندوستان ءِ
ہپت صوبہ آنی تہا کانگریس ءِ حکومت جوڑ بیتہ
کہ ہمے تاں دو سال ءَ جاری منتگنت و ہدیکہ دومی عالمی

جنگ ئے بنا بنگ ئے پد کانگریس ئے حکومت آک
استعفیٰ داتہ۔

کانگریس ئے وتی ہمے دو سال ئے حکومت ئے
درگت ئٹ ہچو شیں ڈول د پالیسی آنی سرا کار کتہ کہ
ہندوستان ئے مسلمان آک پک بیزہ کر فرنگی آنی یک شہ
ہندوستان ئے در کپگ ئٹ رند اغہ ملک اُدر دیگہ
منگ تہ اسٹی تہا کانگریس راج ئے شیرا مسلمان
آنی بچ حق ئے دیگہ نہ بلی او اوانی راجی رند او مذہو
ئے پڑی رکھین نہ بہ پیست۔ ہماکہ مسلمان آنی رکھین ئے
پہ یقین دا بہ آوان یک بجتائیں ڈیھہ انت۔

جتائیں ڈیھہ ئے لوٹ زوت کنگ بیتہ۔ مس
مارچ ۱۹۴۰ء ئٹ مس لاہور ئے آل انڈیا مسلم لیگ
ئے دیوان بیتہ۔ مسلم لیگ ئے ہمے تاریخی دیوان ۲۱ر
مارچ ۱۹۴۰ء ئٹ مس لاہور ئے منٹو پارک ئٹ
قائد اعظم محمد علی جناح ئے پا گواجہی ئٹ بنا بیتہ۔

۲۳ مارچ ۱۹۴۰ء ئے دلوان ئے دیما قرار داد پاکستان
پیش کنگ بیتہ او ہمشی ئے را منظور کنگ بیتہ۔
ہمے قرار داد اسُش ات کہ ملک ئے ہچ دستورے
دال ہماں وختہ پہ مسلمان آں قبول نہ بی دموز
کہ آئی تہا لے جبر ادار کنگ مہ بنت۔
(۱) جغرافیائی روا آیتی ءَ سیم سریں علقہ آنی
ہیچول دنگ بندی کنگ بہ بیت کہ ہمود کہ
مسلمان آنی گیشتری انت اودا وت مختیاریں
ریاست قائم کنگ بہ بنت۔
(۲) ہمے علقہ آنی تہا دسیم اقلیت آنی مذہبی
سیاسی، ودو ربیدگی او دگہ فایدگ آنی رکھینگ ئے
حاطرا اقلیت آنی صلاح د سوج ئے گوں دستور
ئے تہا بدلی آرگ بیت۔
(۳) ہندوستانی ئے ہماں علقہ آنی تہا کہ اودا
مسلمان اقلیت ءَ انت۔ مسلمان آنی حق آنی

رکھینگ ءَ بیسہ دیگ بہ بیت ہمے دیوان ءَ
تہا مسلم لیگ ءِ مجلس عاملہ ءَ را اے اختیار
دیگ بیتہ کہ آں قرار داد ءِ تہا پیش کتگیں
صول آنی بنیات ءِ سرا یک ہنچوشیں دستوری
منصوبہ ءِ جوڑ بہ کنت کہ آئی روا ہمے علاقہ آں
پیلہ ایں اختیار حاصل بہ بنت۔

لاہور ءِ قرار داد ءَ پہ مسلمان آں آجوئی ءِ
یک سرجمیں منزل ءِ نشان داتگ او ہمے
منزل ءَ سر بیگ ءِ خاطرا آواں یک د
آوار بیتو ہنچوں جہد کتہ کہ مس ہپت سال
ءِ مدءِ تہا دتی منزل ءَ سر بیتگنت۔

جتائیں ڈیہہ ءِ پندھ

دد ہمی عالمی جنگ ءِ درگت ءَ ہندوستان ءِ
مخلوق ءَ وتی آجوئی ءِ جہد د گوشست ترند تر کتگنت

مسلمان آن وتی لوٹ ہتابئیں وطن سے قرار داتگ۔ بے ردا جنگ ئے درگت ءَ ہندوستان ئے حال وڑ ئے گہتر کنگ ئے حاطرا سجہ ایں گل آنی نیام ءَ تپاک پیدا کنگ ئے جہد کتہ او اے وعدہ کتہ کہ ہند ئے مخلوق ئے رضا ءَ ابید ہچ دستور جوڑ کنگ نہ بی۔ او جنگ حلاس بئیگ ءَ رند سجہ ایں دستوری مسئلہ آن ءَ گیش وگیوار کنگ بیت۔ پر کانگریس ئے لوٹ ات کہ ہماں زوتاں ادار کی حکومت قائم کنگ بیت او حاکمی ہند ئے مخلوق ئے دست ءَ دئیگ بہ بیت انگریزاں ہمے لوٹ ءَ را نہ منتگ او کانگریس ءَ میسول نا فرمانی بنا کتگ۔

حکومت ءَ ہمے چاگرد ئے گہتر کنگ ئے حاطرا من مارچ ۱۹۴۲ء ءَ سٹیفورڈ کرپس ءَ را ہندوستان ءَ دیم داتگ تنکہ ہندوستانی مخلوق ئے واھر گرگ بہ بیت۔

کرپس ءَ گوں ہندوستان ئے بازیں ڈل آنی سروک آں

نند و نیاد ءِ رند وتی سوج و صلاح پیش کنگنت ۔ آدانی تہا گنگ بتیگت کہ جنگ ءِ ھلاس بئیگ ءَ رند دستور ساز دیوان جوڑ کنگ بنت ۔ ہمشانی تہا ریاست آں دے نمائندگی دئیگ بیت ۔ ہمے دیوان ہر دستور ءَ کر جوڑ کنت ۔ آئی ءِ را برطانیہ ءِ حکومت مینت گوں اے شرط ءَ کہ ہر صوبہ او ریاست ءِ را نوکیں دستور ءِ منظور یا نا منظور کنگ ءِ آزاتی دئیگ بہ بیت ۔ تاں جنگ ءِ ھلاس بئیگ او دستور ءِ جوڑ کنگ ءَ ہندوستان ءِ حکومت برطانیہ ءِ دست ءَ مانیت ۔

مسلم لیگ ءَ ہمے صلاح آں ءَ رد کتہ پر چیکہ ہمشانی تہا پاکستان ءِ لوٹ ءِ را منگ نہ بتیگت ۔ کانگریس ءَ دے ہمے صلاح رد کتگنت ۔ ہنچوں کرپس مشن بے سوب بلیتہ ۔

نوخیں گشتیں کاری

دوہمی عالمی جنگءِ ھلاس بئیگءَ رند مں ۴۶-۱۹۴۵ءءَ زمستانءَ پہ مرکزی او صوبائی اسمبلی آں گشتیں کاری کنائینگ بئیگنت۔ مسلم لیگءَ ہمے گشتیں کاری پاکستانءِ نامءِ سرا مڑتنگ او صوبائی اسمبلی آنی ۴۹۵ مسلمان ھند آں شہ ۴۴۵ ھند او مرکزی اسمبلیءِ سجہ ایں مسلم ھند مسلم لیگءَ کٹگنت۔ ہنی پہ برطانیہءِ حکومتءَ مسلم لیگءِ توارءِ یک بھر بئیگ ممکن نہ ات۔ مسلم لیگءِ سجہ ایں گشتیں بتگیں باسک آں مں دہلیءَ وتی دیوانءِ تہا پہ مسلمان آں یک جتائیں ڈیہہءِ لوٹ دوار کتگ۔

کابینہ مشن

مارچ ۱۹۴۶ءءَ برطانیہءِ حکومتءَ وتی کابینہ

ئے سئے باسک آنی یک گل اے ہندوستان ئے دیم داتگ
ہے گل ئے مقصد ہند ئے محلوق ءَ را ملک ئے دست
ئے دست ءَ دئیگ ءَ پہ صلاح آن ءَ سرجم کنگ
ات ۔ ہمے گل ءَ من شملہ ءَ گوں کانگریس او مسلم لیگ
ئے سروک آں نند و نیاد کتہ پر ایچ تسر در نیاتکہ۔ ہماکہ
کابینہ مشن ءَ وت لے صلاح پیش کتگنت ۔

(۱) مرکز ئے تہا یک اوار کی حکومت قائم کنگ
بیت ۔

(۲) ہندوستان ءَ سئے گروپ "ا" ، "ب" و "ج"
ئے نیام ءَ بہر کنگ بہ بیت ۔ ا گروپ ئے تہا
ہندو گیشتری ئے صوبہ او ب گروپ ئے تہا مسلمان
گیشتری ئے صوبہ اوار بنت ۔ ج گروپ ئے تہا
بنگال و آسام ئے صوبہ بنت ۔ مرکز ئے دست ءَ
رکھین ، دری او رد و آئے معاملہ بنت۔ مشتگیں سجہ
ایں معاملہ آنی اختیار صوبہ آنی دست ءَ بنت۔

مسلم لیگ ءَ ہمے صلاح آن ءَ منظور کتگ او اوار کی حکومت ءِ تہا اوار بیگ ءَ راضی بیتہ۔ پر کانگریس ءَ گروپ بندی ءِ صلاح ءَ را نہ منتگ۔ ہمشی سرا مسلم لیگ ءَ دے وتی منظوری پدی گپتہ او شہ ۱۶ اگست ۱۹۴۶ء ءَ وتی راستیں جنز د لاپنج بنا کتہ۔

رندا چوکہ کانگریس اوار کی حکومت ءِ تہا اوار بیگ ءَ راضی بیتہ تہ فرنگی آں مسلم لیگ ءَ ابید من ستمبر ۱۹۴۶ء ءَ اوار کی حکومت جوڑ کتہ۔ کانگریس ءَ را شہ دت رضا ایں حاکمی ءَ وارگ او مسلمان آنی فائیدگ آں رکھینگ ءِ خاطرا پدا مسلم لیگ دے حکومت ءِ تہا اوار بیگ ءَ راضی بیتہ۔

مسلم لیگ اوار کی حکومت ءَ تہ اوار بیگت پر آئی ءَ دت ءَ را شہ دستور ساز اسمبلی ءَ کڑد داشتہ۔ دہدیکہ من دسمبر ۱۹۴۶ء ءَ اسمبلی ءِ دیوان لوٹائینگ بیتہ تہ مسلم

لیگ رے باسک آں ہمشی تہا بہر نہ گپتہ ہچوں دستور سازی رے کار بیت نہ بوتہ ۔ ۲۰ر فروری ۱۹۴۷ء ءَ برطانیہ ءِ سر وزیر لارڈ ایٹلی ءَ جار جتگ کہ تاں جون ۱۹۴۸ء ءِ ہندوستان ءِ باغ آں ھند رے مخلوق ءِ دست ءَ دئیگ بیت ۔ سجہ ایں سیاسی ڈل آں ہمے جار ءِ دہش آت کتہ ۔

آجوئی ءِ منصوبہ

آجوئی ءِ مد رے جار ءَ رند لارڈ ویول ءِ ھند ءَ "لارڈ موئنٹ بیٹن" ءَ را ہندوستان ءِ وائسرے مقرر کنگ بلیتہ ۔

آئی ءَ گوں آئکی ءَ کانگریس او مسلم لیگ رے سروک آ گوں نند و نیاد بنا کتگنت او نیٹ سجہ ایں ڈل آں ءَ آجوئی رے یک منصوبہ تے ءِ سرا ام صلاح د تپاک کتہ او ۳ر جون ۱۹۴۷ء ءَ ہندوستان ءِ بہر ءِ منصوبہ پلیش۔

منصوبہ ءِ روا مسلمان گیشتری ءِ علاقہ آں ءَ ادار
کنگ اد پہ مسلمان آں یک جتائیں ملک قائم کنگ ات
بنگال اد پنجاب ءَ رابہر کنگ بہ بیت۔ صوبہ سرحد اد
آسام ءِ ضلع سلہٹ ءِ مخلوق ءِ رضا گرگ بیت کہ آں
پاکستان ءِ تہا ادار بئیگ لوٹنت یا کہ ہندوستان ءِ تہا
ہمے ہر دوئیں علقہ آنی مخلوق ءَ پاکستان ءِ تہا ادار
بئیگ ءِ فیصلہ داتہ۔ پہر ءِ کار ءِ واسطہ یک ذگی کمیشن
ءِ جوڑ کنگ بیتہ۔ ہنچوں نی آجوئی ءِ مزل سہرا ات اد
مسلمان نیٹ دتی جتائیں ملک قائم کنگ ءِ لوٹ ءِ
تہا سوب مند بئیگنت۔

جولائی ۱۹۴۷ء ءِ نیام ءَ برطانیہ ءِ حکومت ءَ
ہندوستان ءِ آجوئی ءِ بل ءِ رضا داتگ۔ کانگریس اد
مسلم لیگ ءَ پیسرا ہمے منصوبہ منظور کتگت۔ ہمے
رنگ ءَ ہندوستان ءِ تہا دو آجوئیں ملک قائم بئیگنت
پاکستان و بھارت۔ قائد اعظم محمد علی جناح ءَ را پاکستان ءِ

سری گورنر جزل مقرر کنگ بیتہ ۔

ہنچوں ہندوستان ءِ مسلمان آنی جہد و کوشست سوب مند بتگینت او آداں پہ دت یک جتائیں ملک پاکستان حاصل کتہ ۱۴ ءِ اگست ءَ آرا دتی آجوئیں ڈیہہ ءِ واجہ بتگینت ۔

(ھلاس بیتہ)